

hinjo vpeljal praktičnejši ogniščni red. Skrbelo naj bi se namreč, kako bi se vsa naša kmetska dekleta naučila peči dober kruh, napravljati praktično tečne, zdrave in dobre jedi, predno postanejo gospodinje, da se ne bodo več slišale tužne besede marsikaterih možitve željne deklin:

B' se rada možila, pa kuhat' ne znam,
Čemu pa bom možu, če kuhal bo sam?

Jaz pravim: poleg ljudske dušne šole ustanovi naj še ena — telesna — to je kuhinja — pri slednji fari! To se lahko zgodi z malimi stroški — treba pa se ve da učiteljice kuharice! — To vse pa ne bode trajalo vedno, ampak le par let, kajti dekleta, ki postanejo v tem učilišči spretne kuharice in gospodinje — vsaka teh bo potem svojim naslednicam domača učiteljica, bodi si mati hčeram ali kako drugače.

Mnogoteremu ne utegne biti vse to, kar sem dejal in bo morebiti rekel: to je utopizem in nepotrebnost; naš kmet je zadovoljen s tem, kar ima, in je čvrst, ni ga treba mehčati. — Počasi! temu jaz pravim: zdravi in čvrsti bili so Špartanci pod Lykurgom, bili so hrabri vojščaki in šli so radi v boj — a zakaj? dejali so: „boljše umreti, ko črno juho jesti!“

Vsakako pa jih bode nekaj med čestitimi bralci in bralkami „Novic“, ki bodo mojo misel odobraval, in tem pravim: Začnimo, poskusimo, da položimo vogelni kamen poslopju, ki ni še stalo na Slovenskem!

J. F.

Umetnijske stvari.

Štipendije za umetnike.

V „Wiener Zeitung“ se razpisujejo za umetnike štipendije, katere daje ministerstvo za nauk in bogočastje. Prosilci morajo biti nadpolni umetniki, ki za svoje nadaljno izobraževanje nimajo sredstev, in sicer umetniki v pesništvu, v glasbi ali obrazovnih umetnostih iz dežel v državnem zboru zastopanih. Prošnje naj se vložijo do 15. avgusta 1881. leta pri dotičnih deželnih oblastvih. V prošnji mora prošnik: 1. opisati svoje dosedanje izobraževanje in svoje osobne razmere; 2. povedati, kako hoče štipendijo za svoje nadaljno izobraževanje porabiti; 3. predložiti svoje umetnostne poskuse, katerih vsak posamezen mora z avtorjevim imenom posebe zaznamovan biti.

Politične stvari.

Ali je res nemštvo v nevarnosti pogina?

Ozir na leto 1861.

Leta 1861. so „Novice“ v 49. listu prinesle članek, ki je pod naslovom „Slovenci in Nemci“ uže pred 20 leti pojasnoval tadanji krič Nemcev, da „je nemštvo v nevarnosti“. Ker imamo dandanes istega hrupa še zmerom po vseh kotih, zanimati utegne naše čitatelje oni članek, zato ga ponatisnemo v dokaz, da tisti Nemci, ki jih imenujemo „nemčurje“ (ne pa pošteni Nemci), v eno mer trobijo isto krivo pesen, mi Slovenci pa stojimo še danes kakor pred 20 leti na stališči pravice.

Omenjeni članek „Novic“ glasil se je tako:

„Ako se ozremo na sedanje razmere med nemštvom in slovenstvom, najdemo skoraj povsod, kjer se obojna naroda nahajata, nekaj poseben strah Nemcev, da bi ponemčevanje ne jenjalo, ali celo, da bi se Nemci kje ne poslovanili.

Prvo bi bilo pač pravično, in skoz in skoz pošteno bilo bi, da bi krivično ponemčevanje jenjalo. Le zakoteni egoisti more želeli, da bi ponemčevalna sistema še dalje gospodovala.

Kar pa se drugzega tiče, da bi se namreč Nemci utegnili poslovaniti, naj Nemci pomislijo, kaj je dosihmal skoz toliko stoletij nemštvo delalo, koliko čisto slovanskega naroda je ponemčilo, a vendar ga je še toliko, da je Nemce groza pred nami, dasiravno smo Slovenci pohlevni, jim nič žalega nočemo, in le kako pravičico tirjamo, ki so nam jo svitli cesar zagotovili in ki je ob enem tako naravna, da bi se kar naravnost mogla Hotentotom, Zamorcem, Samojedom in vsem divjakom dopustiti!

Da pa na strah Nemcev odgovorimo, da je nemštvo v nevarnosti, bodi naj rečeno: Ako Nemci in drugi narodi skoz in skoz toliko stoletij, s tolikimi pomočki, s tolikim trudom Slovanov niso mogli toliko ponemčiti ali poitalijančiti, da bi bili Slovani ali le Slovenci zginili, kako neki bodo Slovani druge narode poslovanili, ki tega ne iščejo, ki tirjajo le zgolj za se jasnih, očitnih, natornih pravic! Slovani na pr. ne tirjajo, da naj se na Tirolskem, Solnograškem, Dunaji slovansko uraduje itd., kakor Nemci po slovanskih deželah delajo.

Na Českem, na pr., kjer je češtvo in nemštvo skupaj, se Nemci silovito bojé, da bi ne bilo tudi kaj českega v šolah, in da bi se njih otroci kaj slovanskega ne navadili. Od kod je ta strah v deželi, kjer sta oba jezika? Ali jim ni obeh jezikov potreba? Zakaj se pa Čehi povsod nemškega jezika učijo?

Egoizem mora jenjati; ni več čas za to; vsem narodom in jezikom gre enaka pravica! Ako bi Nemci prav spoznali, bi jih moralo v nekem pomenu še sram biti, da so se povsod za „izvoljeno“ ljudstvo obnašali, in ko so nad slovanskimi ljudstvi gospodovali, da so jim tudi svoj jezik vrivali, ne da bi bili deželnim jezikom na noge pomagali.

Toda kar je minulo, je minulo. Prevdarimo to reč od druge, bolj potrebne in koristne strani. Narodi se izbujajo iz spanja in vsak se čuti in zaveduje samega sebe. Tirjajo pa v prid krščanstva in v prid države, da živé vsi narodi pod eno vlado med seboj v prijaznosti in edinosti, kar je pa le samo tako mogoče, ako enake pravice uživajo in sleherni dobro pomni: „Kar ti ni maš rad, tudi drugemu ne delaj!“

Te krščanske edinosti ni nikjer tako potreba, kakor v Avstriji, in nobenkrat tako potreba, kakor sedanja čas, ko je cesarstvo po vseh straneh z nevarnostmi obdano. Lahki prežijo po Benedkah*), ko so lepo Lombardijo uže vzeli; na Nemškem je pa nekaj stan, da se nič prav ne vé, kakošen; na izhodu in jugu hudo vré in ne ve se, kaj se bo skuhalo. Avstrija je v sredi tega kvasú. Njeni narodi se morajo tedaj čvrsto držati svojega prestola in dinastije, svojega svitelega cesarja; da bo to mogoče, morajo biti edini — „viribus unitis“ — in da bodo edini, naj sleherni slehernemu pusti in privošči njegove pravice. Velika resnica je, ki menda ne bo zanesljivo nikoli več ovržena, da tisti Nemci Avstrijo in njeni obstoj sovražijo, kateri le na nemštvo tiščijo in drugim narodom njih pravic zastran narodnosti in jezika ne privoščijo. Bolj ko drugim narodom njih pravice tajé in odrekujejo, bolj neprijazne si jih delajo, ker jih s tem zaničujejo, zatirajo ter od sebe pehajo. Naj bodo tedaj zares „grossmüthige Nation“, ter naj ne zatirajo pri družih, kar tudisami radi imajo. In ako sami tolikanj radi pišejo in neprenehoma ponav-

*) Danes uže tudi imajo Benedke. Nemčurji jih jim menda privoščijo!

ljajo, na priliko: „wir Deutsche“, „Gross-Deutschland“, „die deutsche Nation“ itd. itd., naj ne bodo tako nečedno natolcljivi, da bi poštene in Avstriji zveste Slovane precej s panslavizmom pitali, ako se kje o naši narodnosti spregovori. Tako nespametno natolcevanje bratovski narod draži in se s prijaznostjo ne strinja, ampak jo razdira.

Kdor koli tedaj Avstriji dobro hoče, kdor svojo avstrijsko domovino ljubi, naj tišči na to, da vsi avstrijski narodi v ljubezni živé, naj mu bo toraj ležeče na pravicah vseh narodov: to je podpora za Avstrijo, ker le samo od tod vstaja zaupanje in prijaznost. Tujci v naši deželi naj nikar domačinov naših po nemških časnikih ne objedajo in ne obrekujejo, ker s tem bo razdraženost zmiraj večja; domači pa naj zaupajo v postavo in svojo pravično reč ter tudi to pomnijo, da vsaka dobra reč le po stopinjah gré, predno v pravo ravnomerje pride“.

Zabavne stvari.

Preparandistka „po današnji módi“.

Mati:

Hud krč mi šinil z nova je v rokó —
Ker še prerano tebi v šolo iti,
Pomêti, ljuba Lizka, mi izbó,
Danès ne morem s postlje se geniti.

Hči:

Francoske še naloge jaz
Današnje nisem završila.
Kaj mislite, svoj dragi čas
Z metlô naj v rôki bi gubila?!

Mati:

Ne jêzi se mi o besedah téh,
Zmamíla bolečina me hudó je.
A če v francoskem dober je uspéh,
Povej, deklè, s slovenščino kakó je?

Hči:

Slovenščina? Kaj meni mar!
Ta jezik je samó za kmeta,
A nam predolgočasna stvar,
Ker nismo „kmétiska dekleta“.

Mati:

Sramúj se, da takó mi govoriš! —
Vendar, opoludné vsaj skuhaš juho?
In glej, da je preveč ne osoliš,
Otrébi tudi snažno mi prikuho!

Hči:

Jaz in kuhálnica?! Ha, ha!
Kdo bode mesto mene risal?
Kje fizika je, algebra?
Kdo druge bi naloge pisal?

O slovstvu nemškem še imam
Izpitni pisati sestavek,
Kje glava mi stoji, ne znam;
Zamé ni kuhinjski opravek!

Me „hčere učenosti“ smo,
Zató Vas prosim, mir mi dajte,
V preóstri vse dolžnosti smo;
Po môči Vi si pomagajte! —

* * *

In vendar, gospodične te „rezné“,
Če le se dá, najrajše se — možé!
A kdor je kdaj katero v zákon vzel,
Ubožec bil ni žive dní vesel! —
Kjer žena riše, brenka na klavir,
Tam v hiši beda in neznan je mir.
Šivanka in kuhálnica: to bodi
Poštenim ženam prva skrb povsodi! —

Skorpijon.

„Deutsche Gründlichkeit.“

Nemškutarji, ki zaklade kulture le pri Nemcih iščejo, pri vsaki priliki povdarjajo „deutsche Gründlichkeit“, to je „nemško temeljitost“. Dokaz take temeljitosti smo našli te dni v časniku „Neue illustrierte Zeitung“, ki je prinesel nekoliko slik kranjskih gorénjskih krajev in jih popisuje. Mi smo sicer zanimivemu časniku za to hvaležni.

Al krajepisec se loti tudi razlaganja: „od kodi izvira ime našega Bohinja, katerega Nemci imenujejo „Wochein“? Kaj mislite, kako je „nemška temeljitost“ navedenega krajepisca razložila izvir imena „Wochein“? Ker se mu še sanjalo ni, da ima ta naš lepi slovenski kraj tudi slovensko ime „Bohinj“ je svojim bralcem ime „Wochein“ razložil v to, da je sestavljeno iz „Wo ein“?

Nemški „gründlicharji“ niso še s tem zadovoljni, da so nam toliko krajnih imen s svojimi predstavami popačili, „Sinjo Gorico“ v „Schweinsbüchel“ prekrstili itd., celó na etimologijo naših krajev se zdaj spravljajo svetu razodevaje — „deutsche Gründlichkeit“.

Ozir po svetu.

Ljudojedci.

Marsikdo je uže slišal „o pasjeglavcih“, „peslajnarjih“ itd., o katerih stare pravljice govore, da so ljudi jedli in lajali kakor psi, predno so mogli spregovoriti. To pominja na ljudojedce ali človekojedce, o katerih bodi tu nekaj povedano.*)

Antropologi (učenjaki, ki se pečajo z zgodovino človeških rodov in plemen) — piše dr. Joly — so zdaj uže skoro vsi ene misli o tem, da so bili prvi prebivalci Evrope večidel ljudje, ki so človeško meso jedli. Še zdaj se nahajajo v Polineziji, Novi Holandiji, Avstraliji, po Sundskih otokih, na Sumatri, v srednji in južni Afriki, celó še po nekaterih krajih Indije in Amerike narodi, ki jedó človeško mesó. Ti narodi so po svojih šegah, svojem orožju i. dr. še prav podobni starodavnim prazgodovinskim narodom, ki so pred nami po zemlji hodili in o katerih pogosto sled nahajamo. To je bilo z: ano tudi zgodovinarjem starega veka; saj trdita Strabo in Plinij, da so Germani in Kelti bili pravi kanibali (ljudojedci).

Da je to res, potrjujejo dejanski dokazi.

Po Francoskem in v Belgiji izkopavajo namreč človeške kosti, ki so kolikor toliko ožgane ali razklane; razklali so jih najbrže zato, da so dobili ž njih muzeg, ki je bil takrat zeló cenjena jed. „Nekatere teh kosti“ — pravi dr. Joly — „kažejo tudi velike praske, ki prihajajo gotovo od glodanja človeških zob.“

Drug francosk učenjak, prof. Marion, je zapazil ravno to in med sežganimi ostanki oglja našel kosti, ki so bile tudi nekaj ožgane in presekané. Kostí bile so od otrók ali na pol odrasčenih ljudi.

*) Po članku A. E. Badaire-a v „Parlam.“